

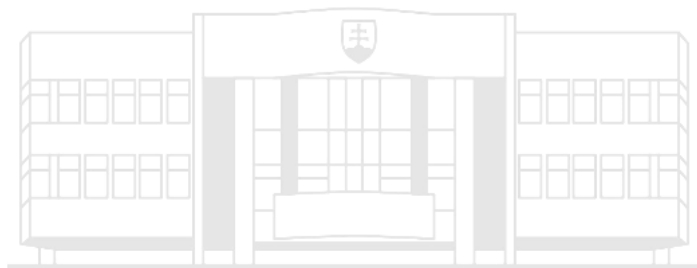
**Kancelária Národnej rady Slovenskej republiky
Odbor Parlamentný inštitút**

**Edícia: Prehľady
3/2024**

Výbory pre budúcnosť ako inovatívny nástroj parlamentov na vyrovnávanie sa s výzvami

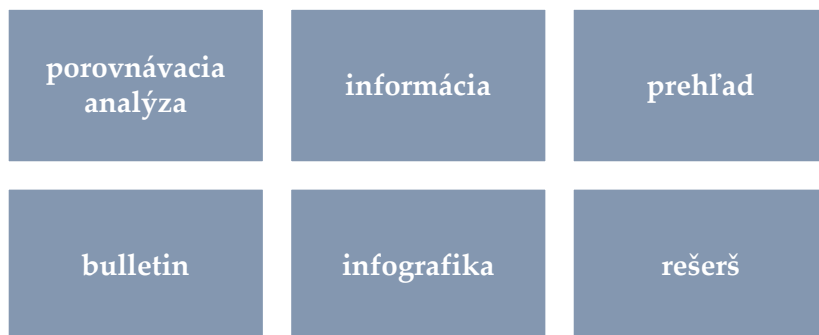
Peter Plenta a Silvia Švecová

**Bratislava
marec 2024**

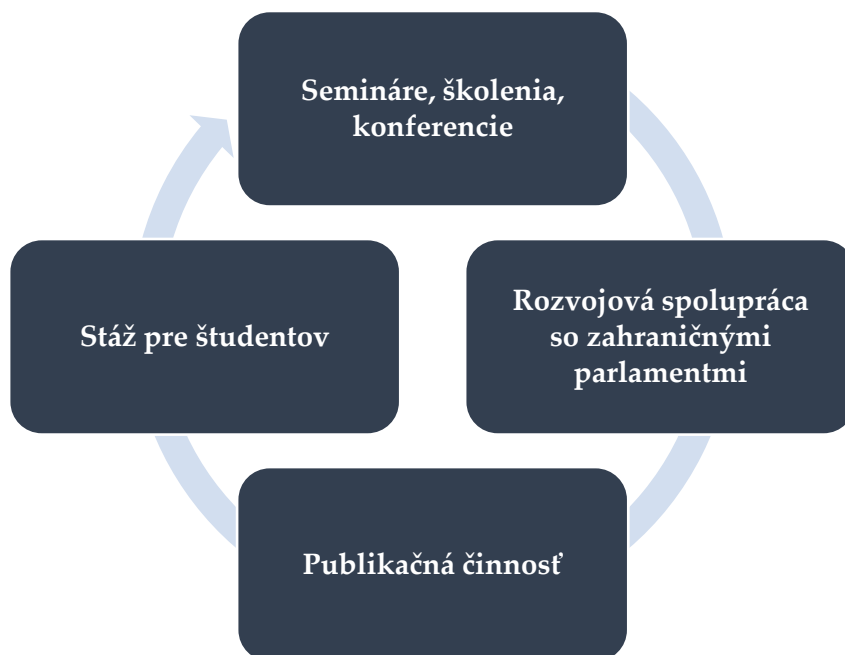

Postavenie odboru Parlamentný inštitút definuje § 144 zákona NR SR č. 350/1996 Z. z. o rokovacom poriadku Národnej rady Slovenskej republiky, podľa ktorého Parlamentný inštitút plní informačné, vzdelávacie a dokumentačné úlohy súvisiace s činnosťou NR SR a jej poslancov. Súčasťou odboru je aj oddelenie Parlamentná knižnica a oddelenie Parlamentný archív.

V rámci informačnej činnosti odbor Parlamentný inštitút vydáva spravidla tieto informačno-analytické materiály:

V oblasti vzdelávania Parlamentný inštitút zastrešuje úvodné inštruktážne semináre najmä pre novozvolených poslancov, účasť Kancelárie NR SR na parlamentnej rozvojovej spolupráci určenej pre zahraničné parlamenty, stážový program pre študentov vysokých škôl, ako aj ďalšiu vzdelávaciu, prednáškovú a publikačnú činnosť.

Výbory pre budúcnosť ako inovatívny nástroj parlamentov na vyrovnávanie sa s výzvami

Anotácia

Výbory pre budúcnosť sú inovatívnym nástrojom parlamentov, ktorý má pomôcť riešiť dlhodobé výzvy a prepojiť politickú a odbornú dimenziu ich riešenia. Myšlienka vznikla vo Fínsku, odkiaľ sa rozšírila do celého sveta.

Kľúčové slová

výbory, budúcnosť, parlamenty, výzvy, inovácie

Committees for the future as an innovative tool for parliaments to meet challenges

Annotation

Committees for the future are an innovative tool of parliaments, which is supposed to help solve long-term challenges and connect the political and professional dimensions of their solution. The idea originated in Finland, from where it spread through the world.

Keywords

committees, future, parliaments, challenges, innovations

Vypracovali: Peter Plenta, PhD. a Bc. Silvia Švecová, odbor Parlamentný inštitút

Schválila: PhDr. Natália Petranská Rolková, PhD., riaditeľka PI

Materiál slúži najmä pre poslancov Národnej rady Slovenskej republiky a zamestnancov Kancelárie NR SR a nemôže v plnej miere nahrádzať právne alebo iné odborné poradenstvo v danej oblasti. Zverejňovanie materiálu je možné iba so súhlasom odboru Parlamentný inštitút a autorov. Údaje, použité v materiáli, sú aktuálne k dátumu jeho zverejnenia. Materiál neprešiel jazykovou úpravou.

Obsah

1. Úvod	5
1.1 Zhrnutie	5
2. Výbory pre budúcnosť v európskych štátoch	6
2.1 Estónsko: Výbor pre hospodárske záležitosti a Centrum pre predvídanie	6
2.2 Fínsko: Výbor pre budúcnosť	7
2.3 Island: Výbor pre budúcnosť	7
2.4 Litva: Výbor pre budúcnosť	8
2.5 Poľsko: Výbor pre digitalizáciu, inovácie a moderné technológie	8
2.6 Rakúsko: Výbor pre výskum, inovácie a digitalizáciu	8
3. Výbory pre budúcnosť v ostatných svetových regiónoch	9
3.1 Brazília: Výbor pre budúcnosť	9
3.2 Čile: Výbor výziev pre budúcnosť	9
3.3 Kanada: Stály výbor pre priemysel a technológie	10
3.4 Uruguaj: Osobitný výbor pre budúcnosť	10
3.5 Vietnam: Výbor pre vedu, techniku a životné prostredie	11
4. Použité zdroje	11

1. Úvod

Výbory pre budúcnosť si získali pevné miesto v štruktúrach mnohých národných parlamentov. Ich primárnou úlohou je venovať sa oblastiam, ktoré môžu mať zásadný vplyv v budúcnosti na spoločnosť, hospodárstvo či politiku daného štátu. Príkladom sú dopady klimatických zmien, starnutie populácie, migrácia či nástup umelej inteligencie. Základným modelom je výbor pre budúcnosť fínskeho parlamentu, kde táto myšlienka pred 30 rokmi vznikla. Rastúcu dôležitosť takýchto výborov potvrdzuje aj založenie *Svetového fóra výborov pre budúcnosť*, ktoré sa prvýkrát uskutočnilo v roku 2022 vo Fínsku a následne v roku 2023 v Uruguaji.

V Európe sú tieto výbory populárne najmä v škandinávskych a baltských štátoch. Silu tejto idey však potvrdzuje aj skutočnosť, že výbory pre budúcnosť sa rozvíjajú aj v ďalších častiach sveta (predovšetkým v Južnej Amerike a v Ázii), v štátoch s rozdielnymi politickými tradíciami, ale aj politických systémom či štátnym zriadením. Štúdia sa mimoeurópskym skúsenostiam venuje v tretej časti.

Zdroje pre tento prehľadový materiál vychádzajú predovšetkým z dokumentov vypracovaných v súvislosti so svetovými fórami výborov pre budúcnosť, ktoré prinášajú prehľadné zhrnutie ich foriem a aktivít.

1.1 Zhrnutie

Materiál prináša základný prehľad výborov pre budúcnosť a ich hlavných aktivít vo vybraných štátoch. Ich forma, štruktúra či názov sa môžu odlišovať, ale majú niektoré charakteristiky typické pre viaceré z nich:

- a) prvou črtou je určitá „nepolitickosť“: väčšia miera spolupráce, pomerné zastúpenie vládnych a opozičných strán a v niektorých prípadoch aj pravidelné striedanie predsedníctva vo výbore medzi vládnyimi a opozičnými poslancami,
- b) zameranie na témy, ktoré svojím obsahom presahujú jedno volebné obdobie (alebo niekoľko volebných období),
- c) silnejší dôraz na diskusiu a pravidelný dialóg s vedeckými a odbornými kapacitami, ako je to obvyklé pri práci „bežných“ parlamentných výborov,
- d) v niektorých prípadoch v súvislosti s vytvorením výborov nastalo aj posilnenie či vytvorenie nových analytických (a administratívnych) kapacít parlamentu na zvládnutie hlavných úloh výboru.

štát	výbor	zloženie
Estónsko	Výbor pre hospodárske záležitosti	9 poslancov (+ 5 administratívnych pracovníkov)
Fínsko	Výbor pre budúcnosť	15 poslancov (+ 4 administratívni pracovníci)
Island	Výbor pre budúcnosť	11 poslancov (5 z opozície)
Litva	Výbor pre budúcnosť	19 poslancov
Poľsko	Výbor pre digitalizáciu, inovácie a moderné technológie	-
Rakúsko	Výbor pre výskum, inovácie a digitalizáciu	23 poslancov

Zdroj: autor

2. Výbory pre budúcnosť v európskych štátoch

2.1 Estónsko: Výbor pre hospodárske záležitosti a Centrum pre predvídanie

Výbor pre hospodárske záležitosti estónskeho parlamentu je zodpovedný aj za oblasť „predvídania“. Výbor pozostáva z 9 poslancov a poslankyň a 5 administratívnych zamestnancov. V roku 2016 Výbor pre hospodárske záležitosti inicioval *návrh zákona o predvídaní*, aby sa zabezpečili potrebné prognózy pre pochopenie dlhodobého vývoja, identifikácia potenciálnych hrozieb a príležitostí a posudzovanie možných riešení na vedeckom základe. Zákon tiež zakotvil povinné zapojenie verejnosti do týchto aktivít.

Na dosiahnutie týchto cieľov bolo v rámci Kancelárie estónskeho parlamentu vytvorené nezávislé „Centrum pre predvídanie“. Centrum vytvára možné scenáre budúceho vývoja, ktoré majú slúžiť ako podklady pre tvorbu politík. Medzi hlavné úlohy patrí:

- identifikácia dlhodobých príležitostí v oblasti sociálneho a ekonomického rozvoja,
- vytvárať alternatívne scenáre budúceho vývoja (na 5 – 15 rokov),
- poukazovať na budúce riziká a príležitosti.

Medzi nedávne analýzy a budúce scenáre patria napríklad:

- budúcnosť vysokoškolského vzdelávania,
- vývojové trendy do roku 2035,
- budúcnosť dlhodobej starostlivosti,
- odolná daňová štruktúra,
- budúcnosť mobility,
- budúcnosť zdravotnej starostlivosti,
- budúcnosť námorného obchodu v Estónsku,
- globálna rovnováha síl 2035,
- scenáre budúceho blahobytu starších ľudí 2050,
- vládnutie 2030: scenáre pre verejnú správu a e-Estónsko,
- pracovný trh 2035.

2.2 Fínsko: Výbor pre budúcnosť

Výbor pre budúcnosť je jedným zo 17 stálych výborov fínskeho parlamentu. Pozostáva z 15 poslancov (a 9 alternujúcich členov) a 4 administratívnych zamestnancov. Počas parlamentných schôdzí sa stretáva dvakrát týždenne. Úlohou výboru je predovšetkým pripraviť parlamentnú „správu o budúcnosti“, ktorá je odpoveďou parlamentu na vládnu správu o budúcnosti. Okrem toho, pripravuje správu o Agende 2030, a podobne ako ostatné výbory, dáva stanoviská k rozličným materiálom, vrátane štátneho rozpočtu a fiškálnych plánov. Zo svojej vlastnej iniciatívy sa môže zaoberať vecami, ktoré majú relevanciu k budúcnosti.

Aktivity výboru sú založené na konzultáciách s odborníkmi uskutočňujúcich sa na stretnutiach výboru. Na rozdiel od ostatných výborov, si výbor pre budúcnosť nezávisle pripravuje vlastnú agendu a témy. Na začiatku každého volebného obdobia sú prvé mesiace venované konzultáciám s odborníkmi, výskumnými organizáciami a zainteresovanými stranami ohľadom tém, ktoré sú kľúčové pre budúcnosť. Následne výbor rozhodne, ktorým témam sa bude venovať.

Medzi hlavné príklady práce výboru patria:

- správy a stanoviská,
- projekty – vo volebnom období 2019 – 2023 boli zamerané na blockchain (decentralizovaný typ databázy na uchovávanie dát), génové technológie, prepojenie medzi pandémiou Covid-19 a technologickým rozvojom, rozvoj technológií udržateľného rozvoja či budúcnosť umelej inteligencie,
- experimenty – inovácie v oblasti demokracie a politického rozhodovania napríklad v podobe virtuálnych výborov, alebo zapojenia občanov do diskusie o návrhoch zákonov na digitálnych platformách, či testovanie umelej inteligencie pre potreby parlamentu.

2.3 Island: Výbor pre budúcnosť

V roku 2018 predseda vlády vytvoril výbor pre budúcnosť pozostávajúci z poslancov parlamentu z rozličných politických strán s cieľom analyzovať hlavné trendy vývoja s dopadom na budúcnosť, v oblastiach ako sú technologický pokrok, životné prostredie, demografické zmeny. V roku 2021 výbor prešiel pod parlament.

V súčasnosti pozostáva z 11 poslancov a poslankyň zo všetkých parlamentných strán, pričom 5 členov je z opozičných strán. Pozícia predsedu (a podpredsedu) výboru sa každoročne mení tak, aby striedavo patrila predstaviteľom vládnych strán, respektíve opozícii.

Príkladom práce výboru je napríklad stratégia *Islandská spoločnosť 2035 – 2040: ekonomický rozvoj, životné prostredie, demografia, celoživotné vzdelávanie, zmeny pracovného trhu*.

2.4 Litva: Výbor pre budúcnosť

Parlament vytvoril výbor pre budúcnosť v decembri 2020. Rokovací poriadok parlamentu stanovuje, že zloženie výboru pre budúcnosť je pomerné na základe poslaneckých klubov v parlamente. Výbor má 19 členov zo všetkých poslaneckých klubov. Jeho hlavnou úlohou je koordinovať dlhodobú víziu rozvoja krajiny a implementáciu dlhodobých stratégií. Medzi hlavné oblasti diskusií patrí národný a sociálny rozvoj, inovácie a technologický pokrok, migrácia, modernizácia a strategické reformy.

Príklady aktivít výboru:

- iniciovanie posilnenia analytických kapacít parlamentu,
- spolupráca na príprave dlhodobej stratégie Litva 2050,
- iniciovanie noviel zákona o strategickom riadení, do ktorého boli začlenené prvky predvídavosti a „myslenia o budúcnosti“,
- vplyv na rozpočet pre strategické plánovanie,
- primárna zodpovednosť za prípravu nového zákona o Oficiálnej štatistike a správe údajov, ktorý vytvára integrovanú platformu na používanie a analyzovanie verejných dát a informácií,
- kľúčový výbor pre diskusiu o Zelenej dohode pre Európu, digitalizácii, udržateľnom rozvoji a smart riešeniach.

2.5 Poľsko: Výbor pre digitalizáciu, inovácie a moderné technológie

Výbor pre digitalizáciu, inovácie a moderné technológie poľského Sejmu (dolná komora) má v kompetencii predovšetkým záležitosti týkajúce sa digitalizácie, informatizácie spoločnosti a telekomunikačných technológií. V ostatnom čase však vo výraznej miere pribudli aj úlohy zamerané na inovácie, digitalizáciu verejnej správy, rozvoj e-vlády a e-ekonomiky.

Príklady práce:

- príprava zákona ohľadom dôveryhodných elektronických službách a elektronickej identifikácii. Cieľom je, aby občan s elektronickým podpisom mohol používať elektronické služby vo všetkých členských štátoch EU,
- kontrola vlády v oblasti rozvoja informačnej spoločnosti, rozširovania prístupu k širokopásmovému internetu, rozširovanie moderných technológií, prístup k verejným informáciám.

2.6 Rakúsko: Výbor pre výskum, inovácie a digitalizáciu

Výbor pre výskum, inovácie a digitalizácie (dolnej komory rakúskeho parlamentu) má 23 členov a v priemere sa stretáva 4-krát ročne. Výbor sa venuje témam strategickej orientácie vo výskume, inováciách, technologickej politike, prepája odborníkov v oblasti výskumu a technológií s tvorcami politík.

Príklady aktivít:

- diskusia o založení národnej nadácie pre výskum, technológie a vývoj,
- posilnenie výskumu týkajúceho sa kybernetickej bezpečnosti,
- bezpečný nástroj pre videokonferencie na ministerstvách,
- digitálna suverenita,
- ukotvenie plánu financovania v stratégii ohľadom umelej inteligencie,
- vodíková stratégia a financovanie programu obnoviteľných palív.

3. Výbory pre budúcnosť v ostatných svetových regiónoch

3.1 Brazília: Výbor pre budúcnosť

Senátny výbor pre budúcnosť (horná komora) bol vytvorený v roku 2013 s cieľom diskutovať budúce scenáre vývoja v oblasti vedy, technológií, ľudstva a občianstva. Výbor sa primárne venuje verejným vypočutiam, diskusiám a debatuje témy navrhnuté senátormi.

Príklady práce výboru:

- monitorovanie verejných politík,
- verejné vypočutia,
- budúcnosť miest: výzvy pre udržateľnú a účinnú (efektívnu) urbanizáciu, informačné technológie a legislatívny proces budúcnosti,

Príklady legislatívnych návrhov:

- uznesenie Senátu č. 19 z roku 2015, ktorým sa upravuje program e-občianstvo,
- návrh zákona senátu č. 797/2015, ktorým sa udeľuje prednosť pri prijímaní zdrojov určených na mestskú mobilitu, vrátane hlavného mesta každého štátu.

3.2 Čile: Výbor výziev pre budúcnosť

Výbor výziev pre budúcnosť, vedu, technológie, vedomosti a inovácie (skrátene aj výbor výziev pre budúcnosť) je jeden z 24 stálych legislatívnych výborov Senátu (horná komora). Výbor sa venuje veľkému spektru otázok verejného záujmu, ktoré súvisia s vedou a technológiami. Výbor bol vytvorený v roku 2011 vtedajším predsedom senátu a vzorom mu bol fínsky Výbor pre budúcnosť.

Výbor tvoria nielen poslanci, ale aj stáli hostia, predovšetkým národne a medzinárodne uznávaní vedci, odborníci z verejného aj súkromného sektora, akademici z oblasti vedy a techniky, predstavitelia občianskej spoločnosti, ale aj ľudia združení v mládežníckych organizáciách.

Príklady aktivít:

- diskusia o možných budúcich výzvach týkajúcich sa Čile a sveta, a ich transformácia do legislatívnych iniciatív,
- podpora vedy, techniky a inovácií, a umožňovanie spoločnej diskusie o nich v politickej, akademickej, súkromnej a sociálnej sfére,
- vytváranie multidisciplinárneho dialógu o legislatívnych normách medzi Senátom a občianskou spoločnosťou prostredníctvom seminárov a pravidelných diskusií s externými členmi, ktoré sa uskutočňujú prostredníctvom Rady pre budúcnosť (útvar, ktorý administratívne patrí pod výbor).
- presadzovanie tém ako sú satelitný vesmírny program pre Čile, iniciatíva v oblasti umelej inteligencie, kybernetická bezpečnosť a digitálne platformy, ekologický marketing, diaľková medicína a podobne.

3.3 Kanada: Stály výbor pre priemysel a technológie

Stály výbor pre priemysel a technológie patrí medzi stále výbory dolnej komory parlamentu. Je zodpovedný za prípravu a podávanie správ o legislatíve, činnostiach a výdavkoch na inovácie a hospodársky rozvoj v oblastiach spadajúcich pod ministerstvo priemyslu, regionálne rozvojové agentúry, výskumné rady, kanadskú vesmírnu agentúru, ako aj otázky súvisiace s inováciami a priemyselnými a technologickými kapacitami.

Príklady tém a materiálov:

- kvantová informatika,
- domáce výrobné kapacity pre vakcíny,
- kritické minerály/ nerastné suroviny,
- cenová dostupnosť telekomunikačných služieb,
- rozvoj a podpora leteckého priemyslu.

3.4 Uruguaj: Osobitný výbor pre budúcnosť

Osobitný výbor pre budúcnosť bol zriadený zákonom, ktorý schválili členovia všetkých politických strán v roku 2017. Výbor má 15 členov a jeho hlavnou úlohou je pripraviť „správu o budúcnosti“ v otázkach strategického významu pre krajinu v rámci každého legislatívneho obdobia.

Jeho účel a fungovanie sa líši od ostatných výborov najmä v dvoch aspektoch. Prvý aspekt je, že bol navrhnutý ako kolektívny spravodajský systém, ktorý pracuje so širokou a reprezentatívnou mimoparlamentnou poradnou skupinou. Druhý aspekt je ten, že každá téma sa rieši „z hľadiska budúcnosti“, pričom pracuje so súborom špecifických poznatkov a metodických rámcov.

3.5 Vietnam: Výbor pre vedu, techniku a životné prostredie

Výbor pre vedu, techniku a životné prostredie je parlamentnou agentúrou. Jej predstavitelia sú volení každé volebné obdobie. Jej povinnosti a právomoci zákon definuje takto:

1. Overovanie návrhov zákonov a vyhlášok v oblasti vedy, techniky, prírodných zdrojov, ochrany životného prostredia, zmeny klímy, prevencie a kontroly prírodných katastrof,
2. Dohľad nad implementáciou zákonov a uznesení Národného zhromaždenia, vyhlášok a uznesení stáleho výboru Národného zhromaždenia pre vedu, techniku, prírodné zdroje, ochranu životného prostredia, reakcie na zmenu klímy, prevenciu a kontrolu prírodných katastrof.
3. Dohľad nad dokumentami vydávanými vládou, premiérom, ministrami a vládnyimi agentúrami v oblastiach, ktoré patria do agendy výboru.

Výbor v súčasnosti pozostáva zo 43 členov volených parlamentom, vrátane 11 poslancov na plný úväzok vo výbore a 4 poslancov na čiastočný úväzok, ktorí vykonávajú funkciu zástupcov vedúcich delegácií. Ostatní členovia pracujú priamo v centrálnych a lokálnych agentúrach, výskumných inštitúciách, na univerzitách a v podnikoch.

4. Použité zdroje

Parliament of Finland (2022). *Joint statement* (Spoločné vyhlásenie). Dostupné online v angličtine: https://www.eduskunta.fi/EN/valiokunnat/tulevaisuusvaliokunta/Documents/Joint_Statement_The%20World%20Summit%20of%20the%20Committees%20of%20the%20Future%2022.pdf

Parliament of Finland (2022). *The world summit of the committees of the future 2022*. (Svetový samit výborov pre budúcnosť 2022). Dostupné online v angličtine: https://www.eduskunta.fi/EN/valiokunnat/tulevaisuusvaliokunta/Documents/TUVJ_3_2022_WS_CF22.pdf

Second world summit of the committees of the future 2023. Outcome document (Druhý svetový samit výborov budúcnosti 2023. Záverečné vyhlásenie) (2023). Dostupné online v angličtine: <file:///C:/Users/plenpete/Desktop/FINAL%20DECLARATION-SECOND%20WORLD%20SUMMIT%202023-e.pdf>

Všetky zdroje sú aktuálne k dňu zverejnenia

Všetky iniciatívne materiály PI nájdete na:
[https://www.nrsr.sk/web/?sid=nrsr/kancelaria/pi/oa/
materialy/pm](https://www.nrsr.sk/web/?sid=nrsr/kancelaria/pi/oa/materialy/pm)

Parlamentný inštitút
Kancelária Národnej rady Slovenskej republiky
pi@nrsr.sk
www.nrsr.sk

